

Stufi nieuwe stijl: loont de investering?

Studeren loont: iemand die aan een hogeschool of universiteit studeert, verdient later gemiddeld anderhalf à twee keer zoveel als een leeftijdsgenoot die geen hoger onderwijs heeft genoten. Met deze claim verdedigt het OCW-ministerie (28/5/2014) de vervanging van de basisbeurs door een sociaal leenstelsel.¹ In een vorig blogbericht (4/6/2014) heb ik tien vragen over de studiefinanciering nieuwe stijl gesteld.² Maar hier rijst dan een elfde vraag: waarop is die claim gebaseerd?

Vermoedelijk refereert de minister aan een CBS-studie die in 2011 is verschenen.³ Daarin worden historische gegevens gepresenteerd over de inkomens van gediplomeerden uit de vier- à vijfjarige hbo- en w.o.-opleidingen, in vergelijking met die uit mbo-opleidingen van niveau één, twee, drie en vier. Het had de minister dus gesierd als zij had gewaarschuwd: gerealiseerde rendementen uit het verleden bieden geen enkele garantie over rendementen die in de toekomst verwacht mogen worden. Naarmate een groter percentage van een leeftijdscohort hoger onderwijs volgt, is het niet ondenkbaar dat de gemiddelde inkomens van afgestudeerden uit het hoger onderwijs zullen dalen. Ook is het denkbaar dat de werkloosheid onder oudere hbo- en w.o.-gediplomeerden zal stijgen, en hun gemiddelde inkomen dus zal dalen, naarmate de pensioenleeftijd wordt opgetrokken. Mevrouw de minister, zijn er scenario studies beschikbaar waarin prognoses worden gemaakt over de inkomensontwikkeling van afgestudeerden uit het hoger onderwijs?

Maar laten we aannemen dat de bevindingen uit de CBS-studie geëxtrapoleerd mogen worden naar de toekomst. Klopt het dan dat afgestudeerden uit het hbo en w.o. anderhalf à twee keer zoveel verdienen als de gediplomeerden uit het kort en lang mbo?

Modaal belastbaar inkomen. Kijken we naar tabel 1 van het CBS-rapport, dan blijkt het modale inkomen van de mbo-gediplomeerden tussen 15.000 en 25.000 euro per jaar te liggen, dus iets boven het wettelijk minimumloon. Het modale inkomen van de hbo-gediplomeerden ligt tussen 25.000 en 35.000 euro per jaar. Dat is grofweg anderhalf keer het modale inkomen van de mbo'ers, althans als we geen onderscheid maken tussen gediplomeerden van het kort en het lang mbo. En het modale inkomen van de w.o.-gediplomeerden ligt tussen 30.000 en 40.000 euro per jaar, dus grofweg op twee keer het wettelijk minimumloon.

De minister spreekt dus niet de waarheid: het modale belastbare inkomen van hbo-gediplomeerden is slechts anderhalf keer hoger dan dat van gediplomeerden uit het mbo, en niet anderhalf à twee keer zoals de minister suggereert. Ook in twee andere opzichten spreekt zij de halve waarheid:

- Zij vermeldt niet met zoveel woorden dat het CBS *alle mbo-gediplomeerden* als referentiegroep heeft gekozen, dus inclusief de (laagbetaalde) gediplomeerden uit het kort mbo (mbo1 en mbo2); de minister had uitdrukkelijk moeten aanstippen dat het modale belastbaar jaarinkomen van hbo-gediplomeerden niet anderhalf keer zo hoog is als dat van gediplomeerden uit het lang mbo (mbo3 en mbo 4);
- Zij vermeldt evenmin dat het CBS *alle belastbare jaarinkomens* heeft meegeteld, waaronder de relatief lage jaarinkomens van deeltijdwerkers, uitkeringstrekkers en werkelozen.

Gemiddeld belastbaar inkomen per leeftijdscategorie. Tabel 2 van het CBS-rapport biedt aanvullende gegevens over het gemiddelde inkomen per leeftijdscategorie.⁴ Bij de *mbo-gediplomeerden* ligt het gemiddelde inkomen voor 25- tot 29-jarigen op ruim 20.000 euro, terwijl het voor alle leeftijdscategorieën onder de 30.000 euro blijft. Bij de *hbo-gediplomeerden* ligt het gemiddelde inkomen voor 25- tot 29-jarigen op ongeveer 30.000 euro om vervolgens naar ongeveer 40.000 euro te stijgen voor de leeftijdscategorieën tussen 40 en 64 jaar. En bij de *w.o.-gediplomeerden* ligt het gemiddelde inkomen voor 25- tot 29-jarigen eveneens omstreeks 30.000 euro, om vervolgens naar ongeveer 60.000 te stijgen voor de leef-

¹ <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ocw/nieuws/2014/05/28/studievoorschot-maakt-investering-tot-1-miljard-mogelijk.html>

² <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/stufi-nieuwe-stijl-tien-vragen> (4/6/2014)

³ <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/F5336C46-8EF5-444B-9ABA-C266CD41B5DE/0/2011x4213.pdf> (CBS 2011: *Inkomens van afgestudeerden, 2007-2009*). Naast het CBS-rapport is er nog een rapportage van de Algemene Rekenkamer (<http://www.rekenkamer.nl/Scholierenonderzoek> d.d. 22/5/2014), over de vraag na hoeveel jaar (gerekend na afstuderen) gemaakte studiekosten (inclusief opportunity cost) zijn terugverdiend in de vorm van méérinkomen boven het wettelijk minimumloon; maar daarop kan de ministeriële claim niet gegrondvest worden, alleen al omdat de bestaande basisbeurs en aanvullende beurs daar in mindering op de studiekosten zijn gebracht.

⁴ Uit de tabel kan uiteraard niet worden opgemaakt in hoeverre de relatief hoge gemiddelde eindinkomens van de hbo- en w.o.-gediplomeerden aan individuele carrières kunnen worden toegeschreven dan wel aan conjuncturele factoren waarvan de babyboomers uit de geboortejaren 1947-1967 geprofiteerd hebben.

tijdscategorieën tussen 45 en 64 jaar.

Als we uitsluitend naar de 25- tot 29-jarigen in tabel 2 kijken, moeten we constateren dat de minister de inkomenssituatie van de gediplomeerden uit het hoger onderwijs te rooskleurig voorstelt. Hun gemiddeld belastbaar inkomen is slechts anderhalf keer hoger dan dat van gediplomeerden uit het kort en lang mbo.

Gemiddeld belastbaar inkomen, ongeacht leeftijd. Alle leeftijdscategorieën tezamen genomen, rapporteert het CBS het volgende: *Wo'ers verdienen gemiddeld twee keer zoveel als mbo'ers. In de periode 2007-2009 is het gemiddelde inkomen van mbo'ers 25.000 euro per jaar, terwijl het inkomen van wo'ers veel hoger ligt met gemiddeld 50.000 euro. Het inkomen van hbo'ers ligt hier tussenin, op 36.000 euro.*

Op basis van deze gegevens mag de minister niet concluderen dat afgestudeerden uit het hoger onderwijs gemiddeld anderhalf à twee keer zoveel verdienen dan gediplomeerden uit het mbo. Het merendeel van de afgestudeerden uit het hoger onderwijs beschikt slechts over een hbo-bachelordiploma. Zij verdienen gemiddeld (niet 1,50 doch) 1,44 keer meer dan de mbo'ers. De gediplomeerden uit het w.o. verdienen weliswaar 2,00 keer zoveel als de mbo'ers, maar uitgesmeerd over *alle* h.o.-gediplomeerden stelt de minister het gemiddelde inkomen van h.o.-gediplomeerden dus veel te rooskleurig voor.

In haar recente kamerbrief heeft de minister een nog hogere claim geponeerd:⁵ *iemand met een diploma van de universiteit verdient gemiddeld anderhalf tot twee maal meer dan een vakman van het mbo.* Ik ben benieuwd waar de minister deze wijsheid vandaan haalt. Een vakman van het mbo moet worden begrepen als een gediplomeerde van het mbo2, mbo3 of mbo4. Als bezitters van het w.o.-diploma gemiddeld twee keer zoveel verdienen als de bezitters van een mbo-diploma (incl. de laagbetaalde gediplomeerden van het mbo1), dan maakt zij zich aan ontoelaatbare bluf schuldig als zij hier beweert dat hun gemiddelde inkomen tot twee keer zo hoog is als dat van de hoger betaalde mbo'ers (de gediplomeerden uit mbo2, mbo3 en mbo4).

Conclusie. Verdient iemand die aan een hogeschool of universiteit studeert, later gemiddeld anderhalf à twee keer zoveel als een leeftijdsgenoot die geen hoger onderwijs heeft genoten? Wie zal het zeggen? Dat is een kwestie van koffiedik-kijken, want de minister levert geen scenariostudies over de toekomstige inkomensontwikkeling van gediplomeerden uit het w.o., hbo en mbo.

Als de minister zich baseert op het empirisch gevonden **modale** belastbare jaarinkomen (ongeacht leeftijd) over de geboortecohorten sinds 1947, dan klopt haar claim niet. Het modale inkomen van de hbo-gediplomeerden is slechts anderhalf keer zo hoog als dat van mbo-gediplomeerden (inclusief de laagbetaalden uit het kort mbo). Alleen het modale inkomen van de w.o.-gediplomeerden komt op twee keer dat van de mbo-gediplomeerden uit.

Als de minister uitgaat van het **gemiddelde (=mediane?)** jaarinkomen (ongeacht leeftijd), kan haar claim de toets der kritiek al helemaal niet doorstaan. De hbo-gediplomeerden blijven steken op 1,44 keer het gemiddelde jaarinkomen van mbo-gediplomeerden. De verhogingsfactor voor *alle* gediplomeerden uit het hoger onderwijs (hbo- en wo-gediplomeerden tezamen) mag dan wel groter dan 1,44 zijn, maar toch fors kleiner dan 2,00.

Dit zijn de belangrijkste conclusies waartoe we gekomen zijn. Maar eigenlijk gaat daar één wezenlijke conclusie aan vooraf: zolang de minister niet specificeert op welke gegevens zij haar uitspraken gebaseerd heeft, valt er geen touw aan vast te knopen.

Wes Holleman

weblog onderwijs 10-6-2014

<http://www.onderwijsethiek.nl>

⁵ <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ocw/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/05/28/aanbiedingsbrief-bij-nieuwe-voorstel-van-studiefinanciering-en-een-ambitieuze-onderwijsagenda.html>